

Istorija i paradigme Bolonjskog procesa

prof. dr Zorana Lužanin, HERE tim

Euripid (oko 485-406. p.n.e, helenski pesnik): ***Onaj ko zapostavlja učenje u mladosti gubi prošlost i mrtav je za budućnost.***

Lao Ce (VI vek p.n.e, kineski filozof): ***Učenje bez razmišljanja je prazno, a razmišljanje bez učenja je opasno.***

Fridrih Niče (1844-1900, nemački filozof): ***Nije lako učiti i to nije stvar samo dobre volje: mora se umeti učiti.***

Džordž Čapmen (1559-1634, engleski dramatičar i pesnik): ***Da bi bio dobar učitelj, moraš i sam stalno učiti.***

Čuang Ce (380-320. p.n.e, kineski filozof i pesnik): ***Ako planiraš za godinu unapred, posej pirinač; ako planiraš za deceniju, posadi drvo; planiraš li za stoleće unapred, obrazuj čoveka.***

Jevrejska poslovice: ***Gde nema hleba, nema obrazovanja, a ako nema obrazovanja, nema ni hleba.***

Lav Nikolajevič Tolstoj (1882-1945, ruski književnik): ***Znanje je tek onda znanje kad je stečeno naporom sopstvene misli, a ne pamćenjem.***

Hitopadeša (X-XIV vek, indijska zbirka priča): ***Šta je vrednije od zlata? Dijamant. Šta je vrednije od dijamanta? Znanje. Od svih dobara na svetu znanje je najbolje: ono se ne može ni uzeti, ni dati, ni kupiti, ni prodati; ono ostaje zauvek tvoje, kad ga jednom stekneš.***

Japanska poslovice: ***Niko na svetu nije jači od čoveka koji zna.***

Epiktet (oko 55 – oko 135, grčki filozof): ***Najveća usluga koja se može učiniti jednoj zemlji sastoji se ne u zidanju velikih zgrada, već u obrazovanju velikih i dobrih građana.***

Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA)

**Lisabonska
konvencija (1997)**

**Sorbonska
deklaracija (1998)**

**Bolonjska
deklaracija (1999)**

Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA)

▪ Lisabonska konvencija (1997):

- Pravo na obrazovanje je elementarno ljudsko pravo
- **Maksimalno korišćenje resurasa visokog obrazovanja u Evropi**
- **Olakšan pristup obrazovnim resursima drugih zemalja** (dovršavanje i nastavak studija)
- Nepristrasno **priznavanje kvalifikacija**

▪ Pojmovi:

**PRISTUP, PRIJEM, OCENJIVANJE, INSTITUCIJA VISOKOG
OBRAZOVANJA, PROGRAM VISOKOG OBRAZOVANJA, KONTROLA KVALITETA,
PERIOD STUDIJA, KVALIFIKACIJA, PRIZNAVANJE**

Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA)

▪ Sorbonska deklaracija (1998):

- Francuska, Italija, Velika Britanija, Nemačka
- **Centralna uloga Univerziteta u razvoju kulturnih dimenzija Evrope.**
- **Kontinuirano prilagođavanje visokog obrazovanja promenljivim potrebama i zahtevima društva.**
- **Veća kompatibilnost i komparabilnost** sistema visokog obrazovanja .
- **Povećanje međunarodne konkurentnosti** evropske zone visokog obrazovanja.

Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA)

▪ Bolonjska deklaracija (1999):

“Mi treba da se pobrinemo da evropski sistem visokog obrazovanja na svetskom nivou stekne onaj stepen atraktivnosti koji bi bio jednak stepenu atraktivnosti naših izuzetnih kulturnih i naučnih tradicija.”

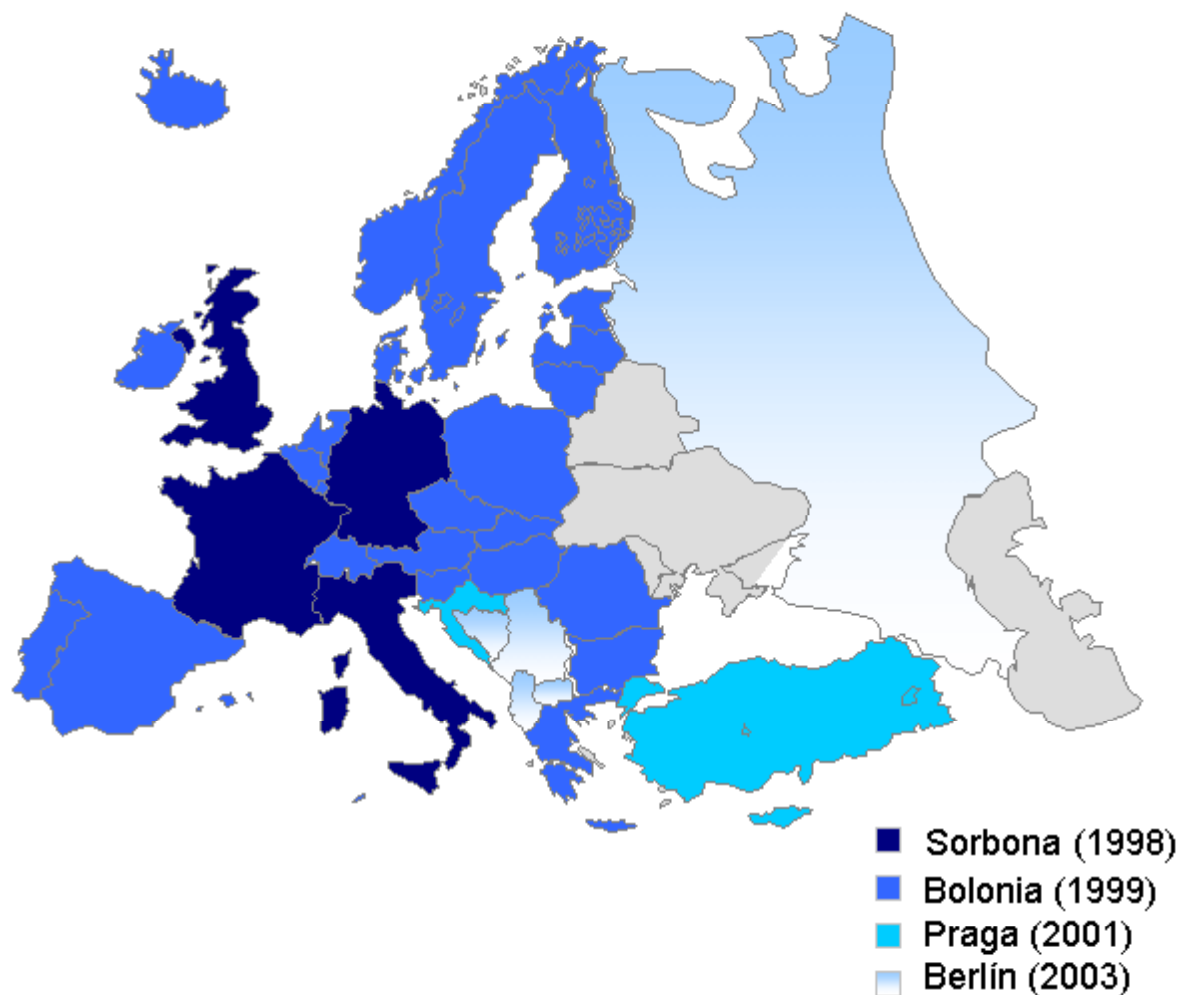
- **Dodatak diplomi (*Diploma Supplement*)** – usvajanje sistema lako razumljivih i uporedivih akademskih zvanja
- **Dva ciklusa školovanja (Tri ciklusa školovanja)**
- **ESPB (ECTS)** – sredstvo za unapređenje najšire moguće mobilnosti
- **Mobilnost** studenata, nastavnika, naučnih saradnika i administrativnog osoblja

Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA)

EUROPEAN
Higher Education Area

zemlje

Zlatibor, 15.12. 2010.

Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA)

▪ **EHEA** (European Higher Education Area): **47 zemalja**

> 4000 univerziteta > 19 miliona studenata > 1,5 milion nastavnika

▪ **Bologna follow-up group (BFUG)**

1. 47 zemalja

2. Pridodati članovi: Evropska komisija

3. Konsultativni članovi:

- Evropska asocijacija univerziteta (EUA)
- Evropska asocijacija ustanova visokog obrazovanja (EURASHE)
- Evropska studentska unija (ESU)
- Savet Evrope
- UNESCO – centar za visoko obrazovanje (UNESCO-CEPES)
- Evropska asocijacija za osiguranje kvaliteta (ENQA)
- *BussinesEurope*
- *Education International Pan-European Structure* (EI)

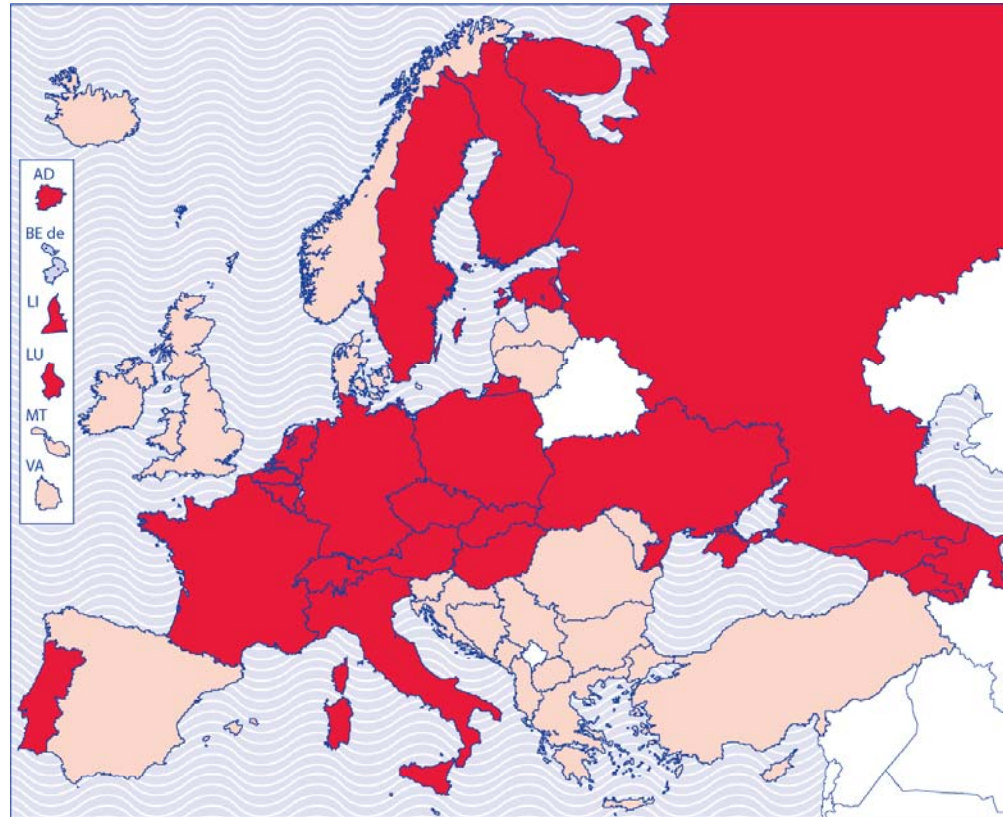

Focus on Higher Education in Europe 2010: New report on the impact of the Bologna process

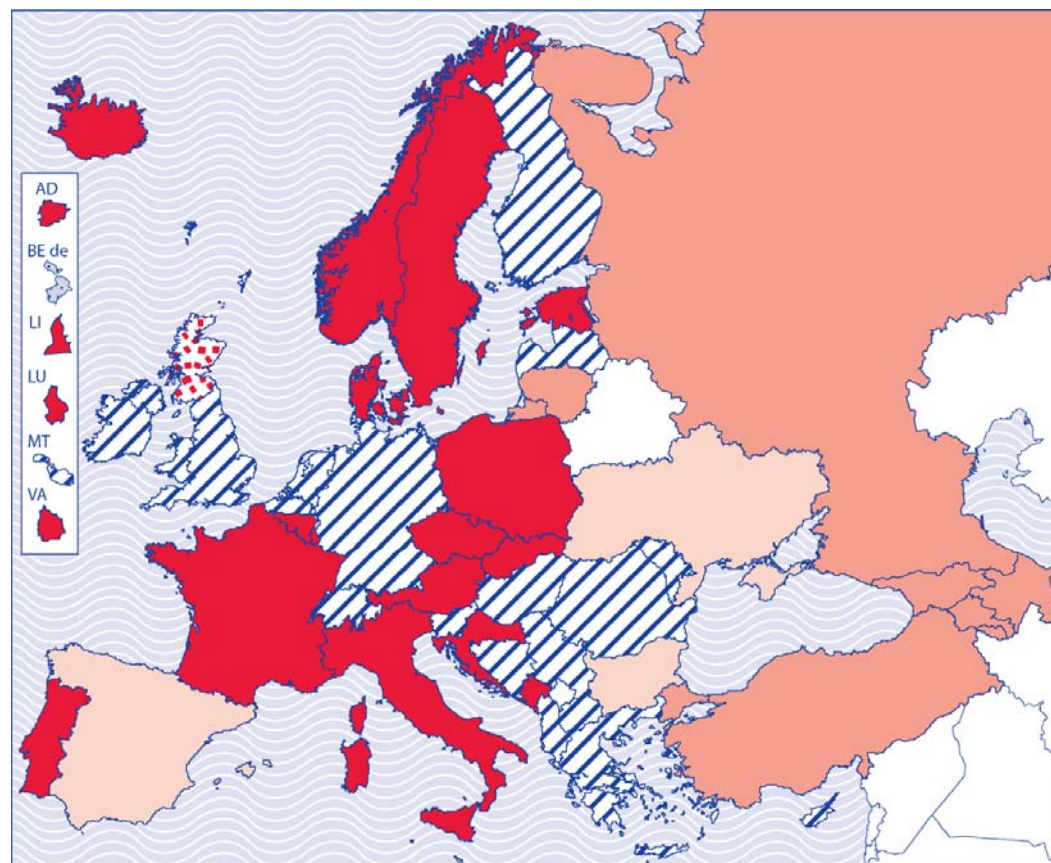
Zlatibor, 15.12. 2010.

Overall Bologna structure model implemented in the most common programmes in the Bologna countries, 2009/10

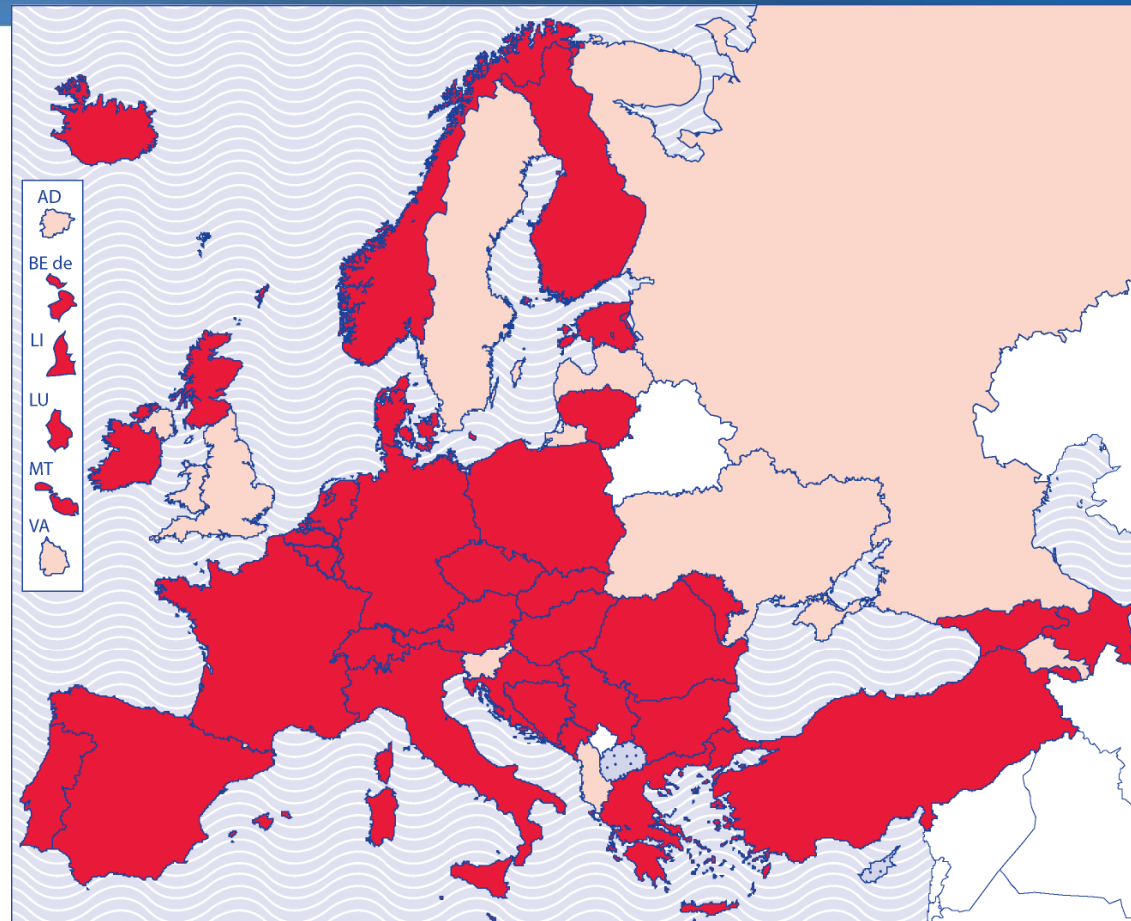
- Three-cycle structure developed after 1999
- Three-cycle structure already in 1999

Overall Bologna structure model implemented in the most common programmes in the Bologna countries, 2009/10

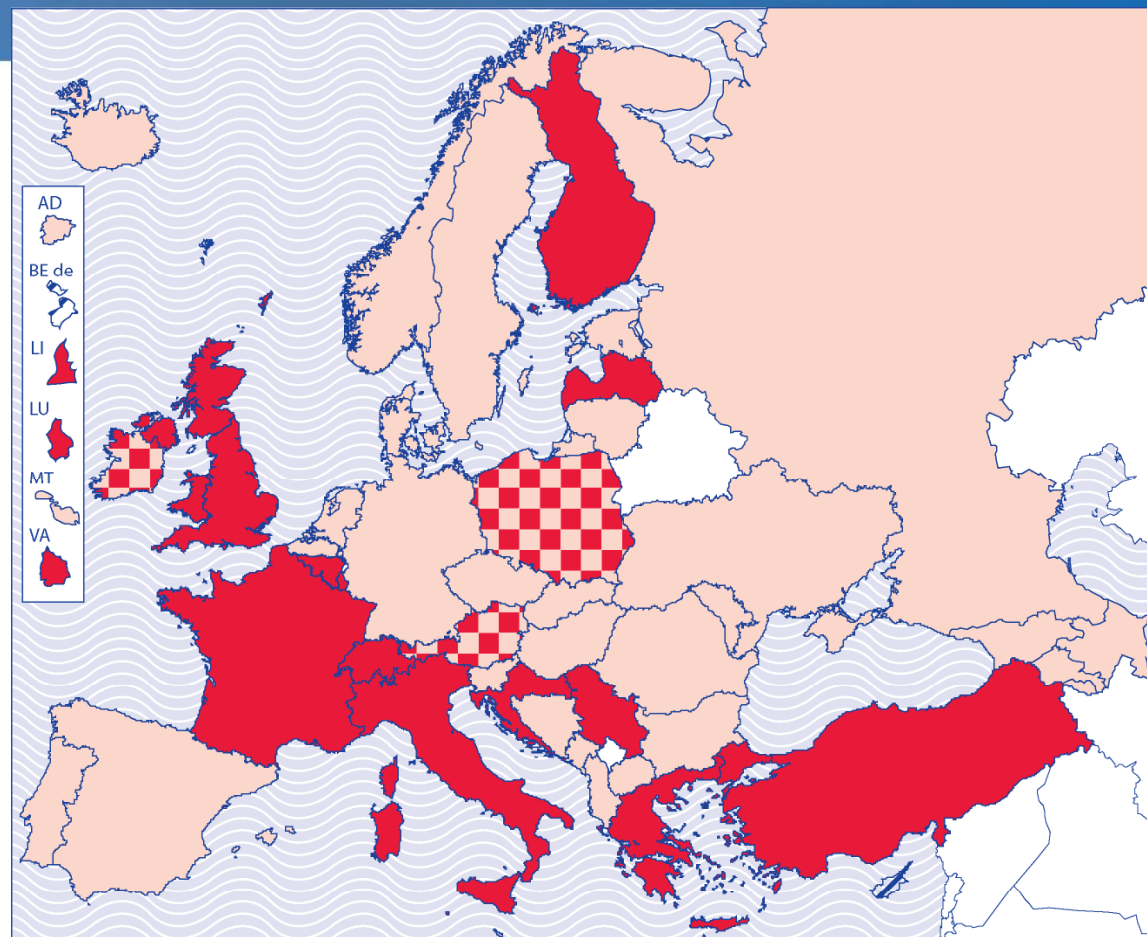
- 180 + 120 credits (3 + 2 academic years) model
- 240 + 120 credits (4 + 2 academic years) model
- 240 + 90 credits (4 + 1.5 academic years) model
- 240 + 60 credits (4 + 1 academic years) model
- No dominant model

Implementation of ECTS and the Diploma Supplement, 2009/10

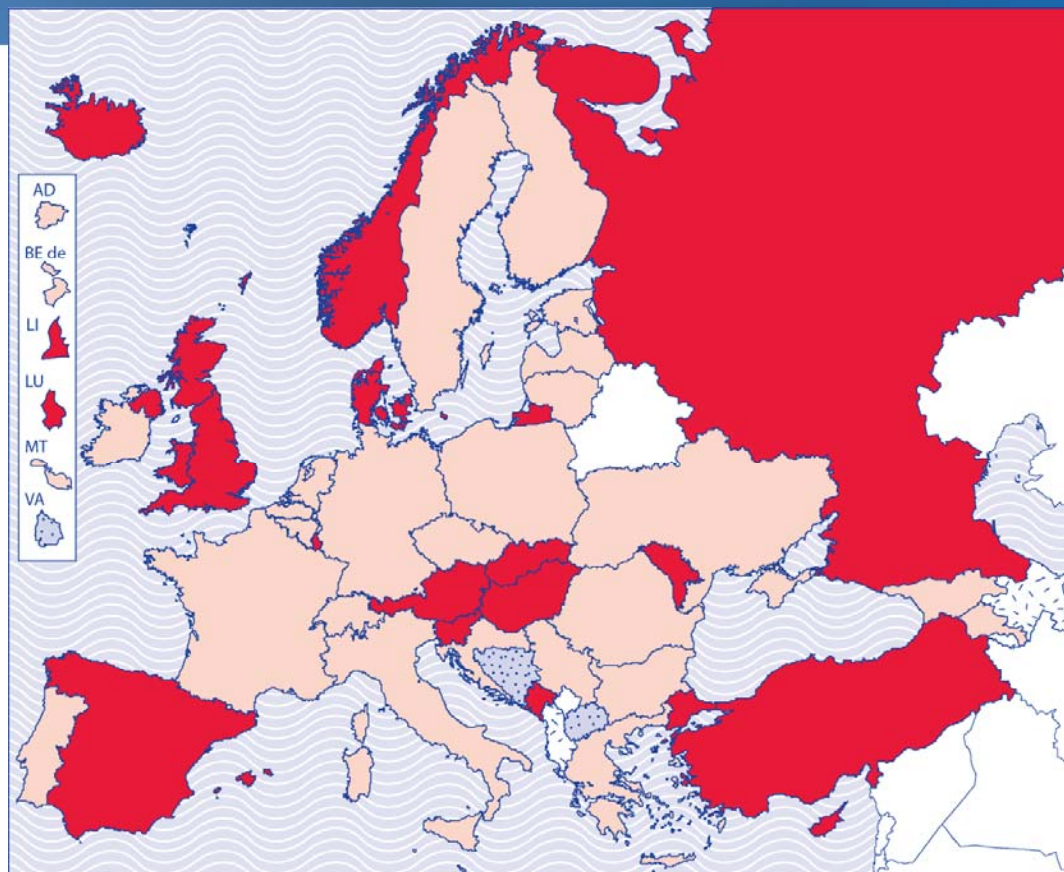
- ECTS fully implemented and DS issued free of charge
- Either ECTS fully implemented or DS issued free of charge
- Neither ECTS fully implemented nor DS issued free of charge

Main approach to Quality Assurance, 2009/10

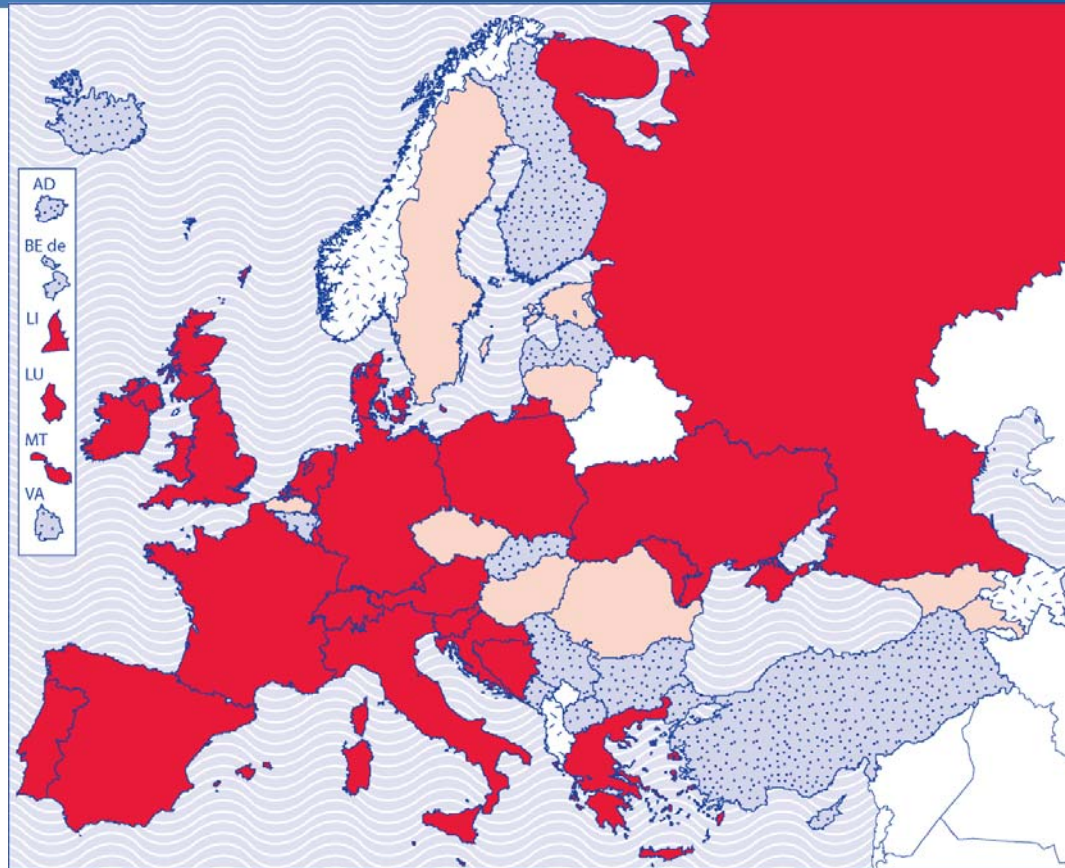
- Advisory: improvement oriented
- Supervisory: granting permission to higher education institutions and/or programmes
- Quality Assurance agency established, but not yet operating

Information on mobility, 2009/10

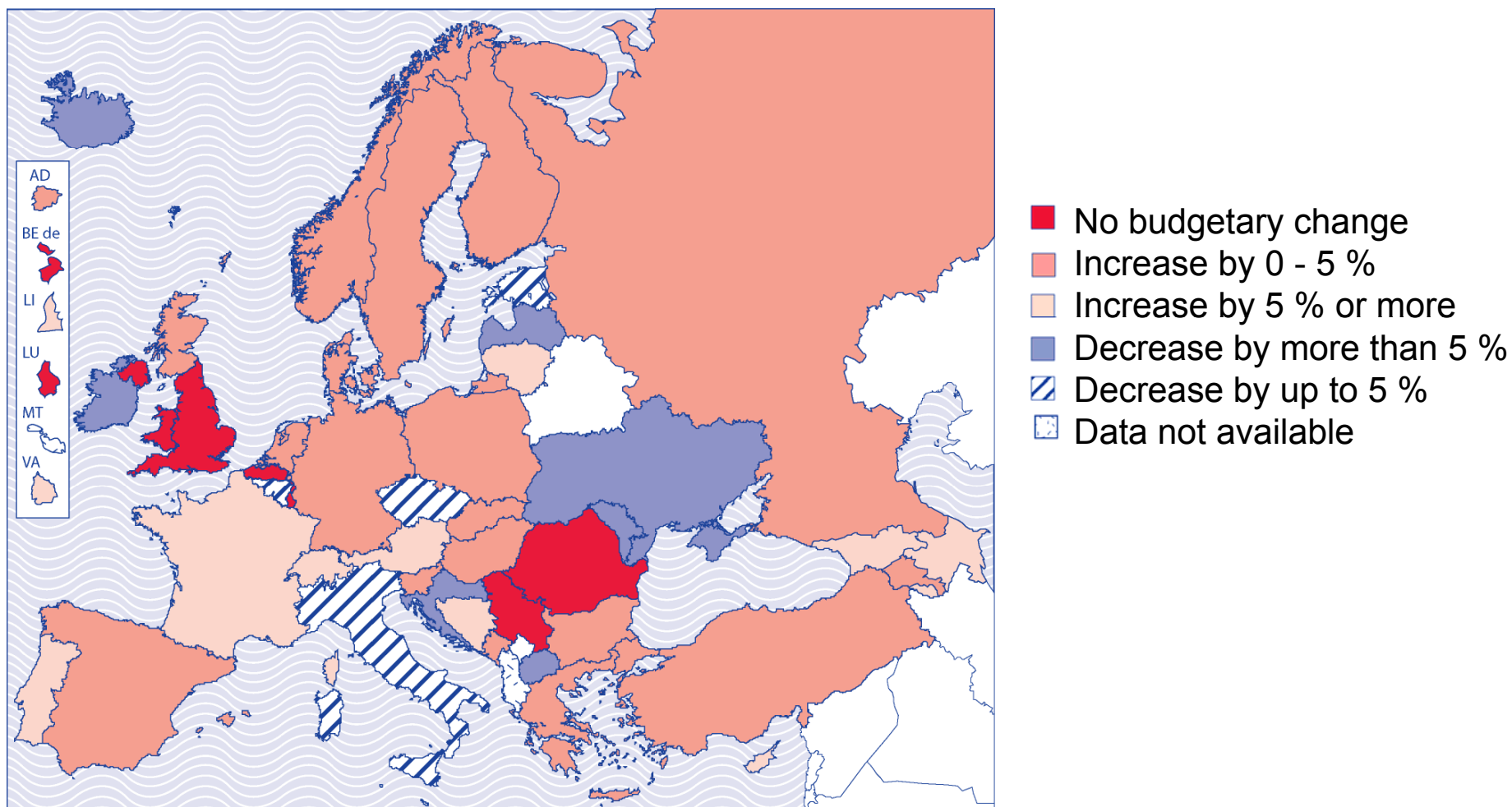
- Information collected on all main forms of mobility
- Information collected on some main forms of mobility only
- No information collected
- Data not available

Monitoring of participation of societal groups, 2009/10

- Monitoring with systematic data collection
- Monitoring with ad hoc survey data collection
- No monitoring
- Data not available

Budgetary changes from 2008/09 to 2009/10

Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA)

Konferencija ministara odgovornih za visoko obrazovanje

1999: Bolonja

2001: Prag

2003: Berlin

2005: Bergen

2007: London

2009: Luven

Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA)

▪ **Luven 2009: Konferencija ministara odgovornih za visoko obrazovanje – prioriteti za narednu dekadu:**

- Socijalna dimenzija (ravnopravnost u dostupnosti studija)
- Celoživotno učenje
- Zapošljivost
- Studenti – centar učenja i misije visokog obrazovanja
- Obrazovanje, istraživanje i inovacija
- Mobilnost
- Prikupljanje podataka o visokom obrazovanju
- Razvoj multidimenzionalnih metoda za transparentnost
- Finansiranje

Reforma visokog obrazovanja u Srbiji

- **Srbija** pristupila bolonjskom procesu **2003. godine (Berlin)**
- **Zakon o visokom obrazovanju (2005):** pravni okvir za punu implementaciju Bolonjske deklaracije i Lisabonske konvencije
 - Trostepeni sistem studija (bachelor, master, doktorske studije)
 - ESPB i dodatak diplomi
- **Implementacija** bolonjskog procesa počela u školskoj **2006/07. godini**
- **Izmene Zakona o visokom obrazovanju (2010): ???**

▪ Reforma visokog obrazovanja u Srbiji

- spora i odvija se neplanski
- “pokušavamo da idemo jednosmernom ulicom u suprotnom smeru”
 - pre reforme osnovnog i srednjeg obrazovanja;
 - Bolonjska deklaracija (2003)
 - ESPB (2006)
 - Diploma supplement (2009)
 - NQF (?!)
 - ISHODI UČENJA (?!)
 - Nacionalna strategija za razvoj visokog obrazovanja (?!)
- šansa da se reformiše čitav sistem obrazovanja.

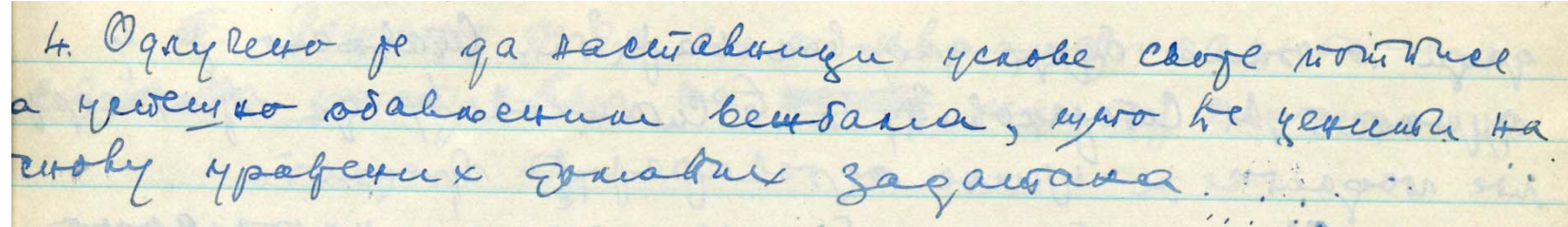

NEKAD...

**IZVODI IZ ZAPISNIKA KATEDRE ZA MATEMATIKU
FILOZOFSKOG FAKULTETA (1954-1958.)**

Zlatibor, 15.12. 2010.

4. Одлучено је да наставници услове своје потписе са успешно обављеним вежбама, што ће ценити на основу урађених домаћих задатака.

БОЛОЊА ПРЕ БОЛОЊЕ:

4. Одлучено је да наставници услове своје потписе са успешно обављеним вежбама, што ће ценити на основу урађених домаћих задатака.

a) да не треба армитираним мерама обавезивати студенте да похађају тренинге;

b) да се на тржиш, од стране насловника, тренинга уредно одржавају.

c) да је синхронизација тренинга и вежбања остварена јер само то вежбања држи мице које одржава и тренинга. Када и уопште то мице путај синхронизација је обезбедена саопшеним коментационим насловницима и асистентима.

Јерко у физичкој лабораторији, из истинских разлога који су заједнички свим лабораторијским, то синхронизација мице у опшности могућа.

d) да се извршава, у циљу контроле рада у току школске године, не могу распоредивати у групи јер Камере нема довољно насловника и, нарочито, асистената.

e) да Камере треба на својим седишима да дискутује о резултатима испита, како би се благовремено изнудило мере за оштровање изразито недовољних резултата, а ипак да и о квалитету извођења испита.

ПРОЛАЗНОСТ ЈЕ МАЛА! ШТА ЧИНИТИ? I део

- a) да не треба административним мерама обавезивати студенте да похађају предавања;
- b) да се на групи, од стране наставника, предавања уредно одржавају
- c) да је синхронизација предавања и вежбања остварена јер скоро сва вежбања држи лице које одржава и предавања. Када и уколико то није случај синхронизација је обезбеђена сталним контактом наставника и асистента
- d) да се студенти, у циљу контроле рада у току школске године, не могу распоређивати у групе јер Катедра нема довољно наставника и, нарочито, асистената
- e) да Катедра треба на својим седницама да дискутује о резултатима испита, како би се благовремено предузеле мере за отклањање изразито неповољних резултата, а такође и о начину извођења испита

Ј већи са ретним садржајем, а у неким се истају
појединачне се појављују пар и већу рачунају фактима, Којима
прерачуна:

1) да се из Англије, на крају I семестра увере колонизијом
са перетним садржајем: а) ако садржај на крају I семестра не
погоди колонизију, постоје са на крају II семестра, али из матери-
јала за I и II семестар; б) садржај не може полагати истај из
англије без овог колонизија; и с) садржај не може у истој
истином року полагати и истај и колонизију.

2) да је садржај дужан да у I и II семестру, из сваког прер-
ачуна, уради до рве пружају зарада. Ови заради условљавају иста-
јем.

ПРОЛАЗНОСТ ЈЕ МАЛА! ШТА ЧИНТИТИ? II део

У вези са режимом студија, а у жељи да исти буде подстицај за појачан рад и већу радну дисциплину, Катедра предлаже:

- 1) да се из Анализе, на крају I семестра увере колоквијум са следећим санкцијама: а) ако студент на крају I семестра не положи колоквијум, полаже га на крају II семестра, али из материјала за I и II семестар, б) студент не може полагати испит из анализе без овог колоквијума; и ц) студент не може у истом испитном року полагати и испит и колоквијум
- 2) да је студент дужан да у I и II семестру, из сваког предмета, уради по две групе задатака. Ови задаци условљавају потпис.

6) у вези са актом Управе о ~~проблему~~ проблему обавезе студентата у похађању предавања и других облицима наставе, Катедра се сложила:

- 1) да је потребно захтевати обавезно присуство бар на $\frac{2}{3}$ часова и то како предавања тако и вежби; и
- 2) да је потребно нумерисати места у слушаоницама тако да сваки студент има своје одређено место.

ПРОЛАЗНОСТ ЈЕ МАЛА! ШТА ЧИНИТИ? III део

У вези са актом Управе о проблему обавезе студената у похађању предавања и другим облицима наставе, Катедра се сложила:

- 1) да је потребно захтевати обавезно присуство бар на $\frac{2}{3}$ часова и то како предавања тако и вежби; и
- 2) да је потребно нумерисати места у слушаоницама тако да сваки студент има своје одређено место

5) Студенти су обавештени да ће семинар од 16-IV за пет дана бити затворен. Ова мера је предузета у циљу опомене студената због нереди који је досад владао у семинару. Ако се ти нереди наставе, семинар ће бити трајно затворен.

Студенти су тражили да им се учине извесне олакшице у вези слушања и полагања друштвених наука. Обавештени су да су преговори у току и да је декан обећао да ће се то питање повољно решити.

„ДИСЦИПЛИНОВАЊЕ“ СТУДЕНАТА I ДЕО:

„5) Студенти су обавештени да ће семинар од 16-IV за пет дана бити затворен. Ова мера је предузета у циљу опомене студената због нереди који је досад владао у семинару. Ако се ти нереди наставе, семинар ће бити трајно затворен.

Студенти су тражили да им се учине извесне олакшице у вези слушања и полагања друштвених наука. Обавештени су да су преговори у току и да је декан обећао да ће се то питање повољно решити.“

e) Константовано је да су студенти ~~сами~~ сами, без одобрења Катедре, укинули забрану пушења у семинару. Задужен је шеф Катедре да их због тога опомене.

„ДИСЦИПЛИНОВАЊЕ“ СТУДЕНАТА II ДЕО:

Константовано је да су студенти сами, без одобрења Катедре, укинули забрану пушења у семинару. Задужен је шеф Катедре да их због тога опомене.

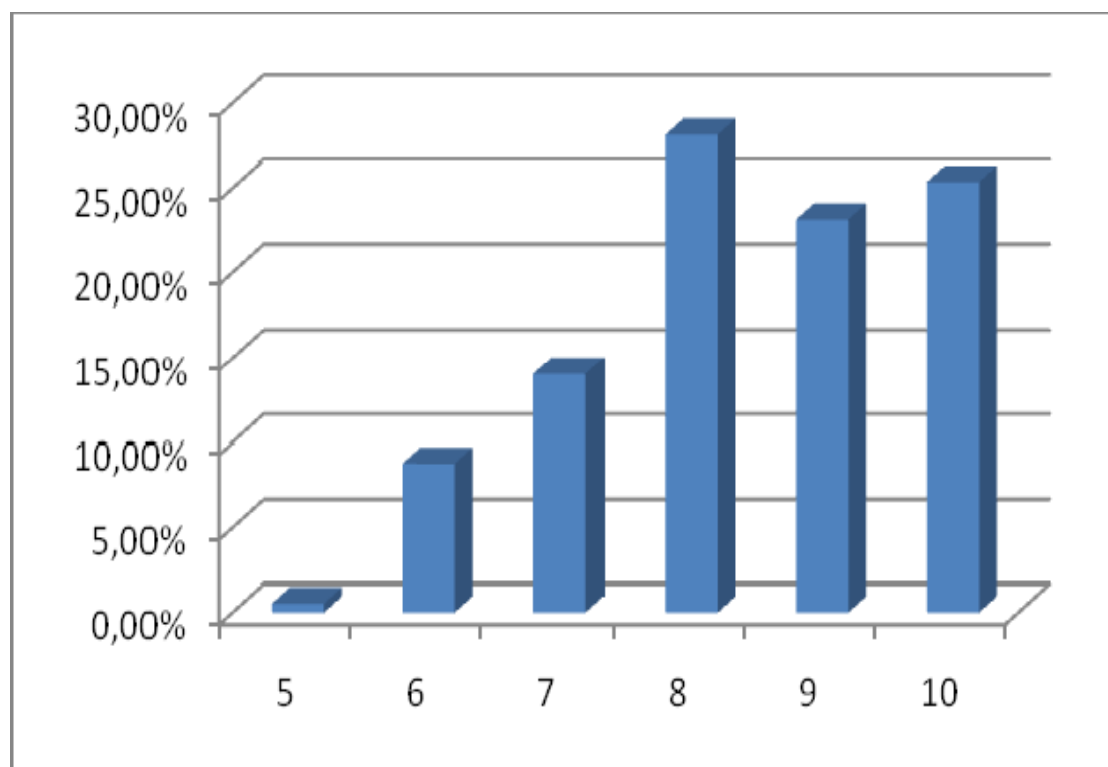

POVRATAK U SADAŠNJOST...

Zlatibor, 15.12. 2010.

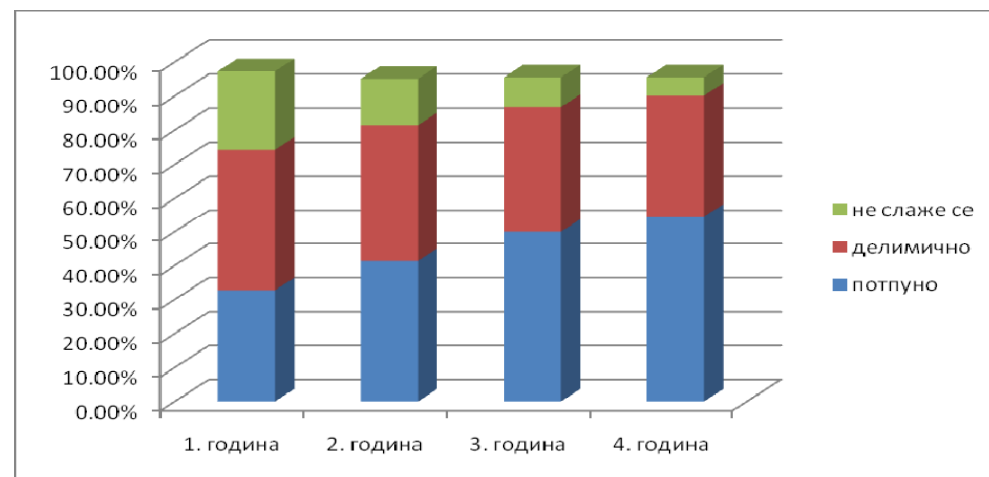
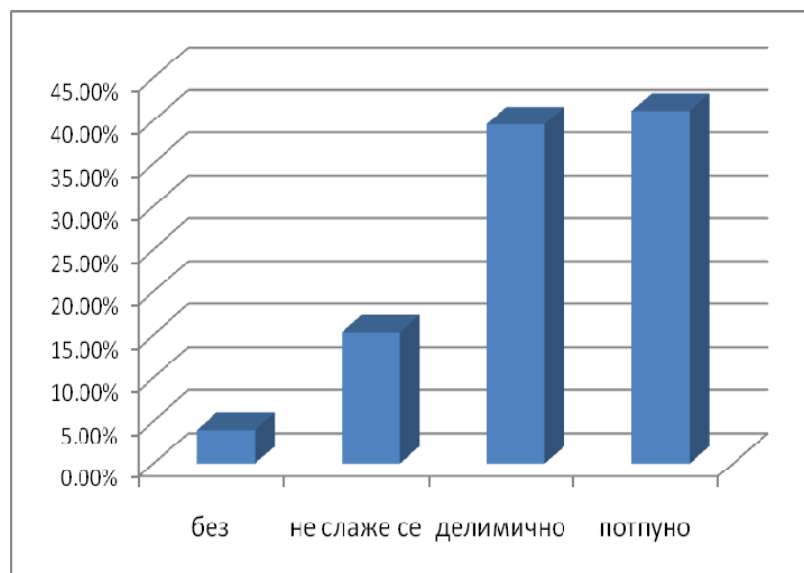
Broj popunjenih upitnika: 2623

Departman za matematiku i informatiku, 2007-08.

Оцена коју очекујем!

оцена	број студен.	процена т
5	13	0,52%
6	218	8,78%
7	349	14,05%
8	699	28,14%
9	575	23,15%
10	630	25,36%

Predznanje koje sam imao/la je bilo dovoljno za praćenje nastave:
(slažem se u potpunosti; delimično se slažem; ne slažem se; ne mogu da procenim)

Educational-scientific field: sciences and mathematics
Scientific discipline: mathematics

	ECTS	years	Name of qualification	Number of students	Groups L - E
BG	240	4	B. S. Deegre in mathematics	205	3 – 8
NS	180	3	B. S. Deegre in mathematics B. S. Deegre in mathematics -applied mathematics	60 80	2 - 5
NI	180	3	B. S. Deegre in mathematics	54	1 - 2
KG	180	3	B. S. Deegre in mathematics	50	1 - 2
PR	180	3	B. S. Deegre in mathematics	25	1 - 1
NP	240	4	B. S. Deegre in mathematics	25	1 - 1

	ECTS (elective courses)	Coeff.	thesis
BG	≈ 48 (20%)	1/2	NO
NS	40 (22%)	“sack”	NO
NI	36 (20%)	1/2	NO
KG	36 (20%)	1/2	NO
PR	36 (20%)	1/2	YES
NP	48 (20%) + 12 proj.	2/3	NO

	Lectures and Exercises	Number of teachers
BG	25,28 =12,89 L + 11,48 E	64
NS	23 = 11 L + 12 E	48
NI	20 = 10 L + 10 E	18
KG	20,83 = 10,67 L + 10 E + 0,17 O	17
PR	20,33 = 10,33 L + 10 E	13
NP	22 = 11 L + 10 E	16

JUČE

DANAS

SUTRA

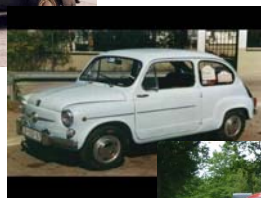
Koliko brzo možemo da idemo?

Zlatibor, 15.12. 2010.

sporo, jeftino i sigurno

Zlatibor, 15.12. 2010.

brzo, skupo i rizično

Zaključak

▪ Bolonjski proces u Evropi

- nema tendenciju zaustavljanja;
- iza procesa stoje **značajni autoriteti** (EU, Evropska komisija);
- **EHEA** konkurentna na međunarodnom nivou;
- **slobodno kretanje ljudi i znanja.**

Za kraj

**“...if we teach today as we taught yesterday,
we rob our children of tomorrow”**

- John Dewey

Zlatibor, 15.12. 2010.